

**UDRUŽENJE SUDIJA/SUDACA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE**

PRAVO I PRAVDA
ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

SARAJEVO, GODINA XIX, BROJ 1., 2020 i 2021.

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

Dr.sc. Ljiljana Filipović, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak: Rad se bavi krivičnim djelom Pronevjera u službi iz člana 384. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. U radu je najprije data kratka analiza zakonskih odredaba kojima su propisani osnovni i kvalificirani oblici ovog krivičnog djela. Pri tome je posebno ukazano na određene zakonske elemente ovog krivičnog djela u vezi sa zakonskim odredbama o značenju izraza koji se upotrebljavaju u Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine. U radu je, takođe, posvećena pažnja zakonskoj odredbi o produženom krivičnom djelu a u vezi sa pravnim kvalificiranjem kvalificiranih oblika ovog krivičnog djela. Potom su predstavljeni rezultati analize sudske prakse u odnosu na ovo krivično djelo s posebnim osvrtom na način na koji se u sudskoj praksi tretiraju ranije pomenuta materijalnopravna pitanja. Zaključno, u radu je ukazano na neadekvatnost postojećih zakonskih odredaba koje se odnose na krivično djelo Pronevjera u službi i na institut produženog krivičnog djela, na koji način se ta neadekvatnost odražava na sudsku praksu te na mogući pravac izmjena tih zakonskih odredaba.

Ključne riječi: pronevjera u službi, osnovni i kvalificirani oblici krivičnog djela, predmet prisvajanja, pravna kvalifikacija djela, produženo krivično djelo.

I. Krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine kao koruptivno krivično djelo

Krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine¹ (u daljem tekstu: KZ FBiH) nalazi se u Glavi XXXI KZ FBiH – Krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne funkcije.

¹Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17).

Iako je uvršteno u Listu koruptivnih krivičnih djela², krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH ne nalazi se u žiži interesovanja raznih domaćih i međunarodnih organa i organizacija koje prate odgovor pravosuđa na korupciju. Vjerovatan razlog tome je što je kao mogući učinitelj ovog krivičnog djela određena bilo koja osoba a ne samo službena ili odgovorna osoba i što se u sudskoj praksi, barem u Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FBiH), ovo krivično djelo najčešće pojavljuje kao vid korupcije u privatnom sektoru. Tom obliku korupcije očito se ne pridaje isti značaj kao korupciji u javnom sektoru što je možda i razumljivo budući da korupcija u javnom sektoru predstavlja zloupotrebu javnih ovlasti. Međutim, sveobuhvatan odgovor na korupciju podrazumijeva i efikasno krivičnopravno suprotstavljanje korupciji u privatnom sektoru. Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije³, u okviru preventivnih mjera, obavezuje države ugovornice da preduzmu mjere, u skladu sa osnovnim načelima svog unutrašnjeg zakonodavstva, za sprječavanje korupcije u privatnom sektoru, poboljšanje knjigovodstvenih i revizorskih standarda u privatnom sektoru i, gdje to odgovara, za izricanje djelotvornih, srazmjernih i prohibitivnih kazni u građanskom, upravnom i krivičnom postupku za nepoštivanje takvih mjera,⁴ a, u okviru inkriminiranja, i da, između ostalog, razmotre mogućnost usvajanja zakonskih ili drugih mjera koje mogu biti potrebne kako bi utvrdile kao krivično djelo, kada se počinu namjerno, u obavljanju privrednih, finansijskih ili komercijalnih djelatnosti, pronevjeru od strane lica koje rukovodi ili radi u bilo kojem svojstvu za neki entitet u privatnom sektoru bilo kakve imovine, privatnih sredstava ili hartija od vrijednosti ili neke druge vrijedne stvari povjerene tom licu na osnovu njegovog položaja⁵.

Kako je, dakle, pronevjera u privatnom sektoru dio koruptivnog ponašanja, efikasan krivičnopravni odgovor na nju nesumnjivo predstavlja doprinos suzbijanju korupcije uopšte, pa je zanemarivanje krivičnog djela pronevjere i u teoriji krivičnog prava i u analizama sudske prakse teško razumljivo.

²Listu koruptivnih krivičnih djela je usvojilo Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine u aprilu 2015. godine.

³Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije stupila je na snagu 14.12.2005. godine, a, u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, 26.10.2006. godine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, Međunarodni ugovori, broj 05/2006).

⁴Član 12. stav 1. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije.

⁵Član 22. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije.

S druge strane, iz sistematizacije ovog krivičnog djela u Posebnom dijelu KZ FBiH u grupu krivičnih djela podmićivanja i krivičnih djela protiv službene i druge odgovorne funkcije jasno proizilazi da je osnovna namjera zakonodavca bila da to krivično djelo bude sredstvo za suzbijanje korupcije u javnom sektoru. Ranije pomenuta Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije obavezuje države članice da usvoje zakonske i druge mjere koje mogu biti potrebne kako bi utvrdile kao krivična djela, kada se počine namjerno, pronevjeru, zloupotrebu ili drugo nelegitimno korišćenje od strane javnog funkcionera na sopstvenu korist ili na korist nekog drugog lica ili entiteta bilo koje imovine, javnih ili privatnih sredstava ili vrijednosnih papira ili bilo koje druge vrijedne stvari povjerene tom javnom funkcioneru na osnovu njegovog položaja.⁶ Stoga se postavlja pitanje da li je, uvjetno rečeno, drugorazredna uloga ovog krivičnog djela u suzbijanju korupcije u javnom sektoru rezultat neodgovarajućeg zakonskog uređenja ovog krivičnog djela ili nekih drugih odredaba KZ FBiH ili njihove neodgovarajuće primjene u sudskoj praksi.

Cilj ovog rada je upravo da se analizom zakonske odredbe koja se odnosi na krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH i sudske prakse u FBiH u odnosu na ovo krivično djela pokuša odgovoriti na pitanje koliki je zaista domet ove zakonske odredbe u krivičnopravnom suprotstavljanju korupciji kako u privatnom tako i u javnom sektoru, kako se u sudskoj praksi primjenjuje odnosna zakonska odredba i postoji li potreba zakonodavnih intervencija u regulaciji ovog krivičnog djela ili drugih odredaba KZ FBiH kako bi ono postalo efikasnije sredstvo u suprotstavljanju određenim oblicima korupcije i u javnom i u privatnom sektoru.

II. Zakonska obilježja osnovnog oblika krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. KZ FBiH

Prema odredbi člana 384. stav 1. KZ FBiH osnovni oblik krivičnog djela Pronevjera u službi čini onaj ko s ciljem da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist prisvoji novac, vrijednosne papire ili druge pokretnine koje su mu povjerene u službi ili uopće na radu u institucijama u Federaciji.

Iako se u nepromijenjenom obliku ova odredba nalazi u KZ FBiH od njegovog donošenja i stupanja na snagu 01.08.2003. godine, ne može se reći da u teoriji

⁶ Član 17. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije.

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

krivičnog prava i sudskoj praksi postoji jedinstvo u tumačenju i primjeni pojedinih njegovih zakonskih obilježja kako osnovnog tako i kvalificiranih oblika ovog krivičnog djela.

U svakom slučaju, čini se da ni u teoriji ni u sudskoj praksi nema razmimoilaženja u shvatanju prisvajanja kao radnje učinjenja ovog krivičnog djela. Ono se redovno shvata kao ponašanje učinitelja prema stvari kao da je ona njegovo vlasništvo.⁷

Kao mogući učinitelj ovog krivičnog djela u zakonu je određena bilo koja osoba. Prema tome, učinitelj krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH može biti i službena ili odgovorna osoba. Naziv krivičnog djela – Pronevjera u službi i njegovo mjesto u sistematizaciji Posebnog dijela KZ FBiH ukazivalo bi da će učinitelj ovog krivičnog djela u pravilu biti upravo službena ili odgovorna osoba. Budući da se radnja učinitelja sastoji u prisvajanju novca, vrijednosnih papira ili drugih pokretnina koje su učinitelju povjerene u službi ili uopće na radu u institucijama u Federaciji, vrlo često će učinitelj ovog krivičnog djela biti osoba kojoj bi se, u smislu odgovarajućih odredaba KZ FBiH, mogao dodijeliti status odgovorne ili službene osobe. Ali, postojanje tog svojstva nije preduvjet da bi neko bio učinitelj ovog krivičnog djela.⁸

Međutim, učinitelj ovog krivičnog djela može biti samo osoba kojoj su navedeni predmeti povjereni u službi ili uopće na radu. U krivičnopravnoj teoriji preovladava stav da učinitelj ovog krivičnog djela može biti samo osoba

⁷Babić, M., Filipović, Lj., Marković, I. i Rajić, Z., Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005., str. 1671.

⁸Tako se u odluci Vrhovnog suda FBiH, broj 06 0 K 008494 16 Kž od 30.07.2019. godine navodi: „Iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da je prvostepeni sud cijenio da je optuženi ugovorom o radu bio određen za poslove obiteljskog bankara, ali da je pored toga obavljao i poslove blagajnika (što je i optuženi isticao u svom iskazu datom na glavnom pretresu), te je zaključio da je krivično djelo učinio kao odgovorna osoba, radeći poslove obiteljskog bankara i blagajnika. Međutim, kako se u zakonskom opisu krivičnog djela Pronevjere u službi iz člana 384. KZ FBiH kao učinitelj djela ne određuje isključivo službena ili odgovorna osoba, prvostepeni sud je u pobijanoj presudi, sasvim nepotrebno optuženom dao svojstvo odgovorne osobe, iznoseći u obrazloženju razloge za takav svoj stav, iako takvo svojstvo nije nužno za postojanje navedenog krivičnog djela. Stoga je žalbeni navod branitelja da optuženi nije učinio predmetno krivično djelo, jer nije imao svojstvo odgovorne osobe radeći poslove blagajnika, sasvim irelevantan.“

kojoj su navedene stvari povjerene u službi ili uopće na radu kako bi tim predmetima obavljala tu svoju službu ili rad i koje je ta osoba ovlašćena da upotrebljava u cilju obavljanja službe ili rada.⁹ Nepostojanje zakonskih ograničenja u vezi sa prirodom te službe ili rada odnosno neograničavanje te službe ili rada na samo određene funkcije, ukazuje da učinitelj ovog krivičnog djela može biti svaka osoba kojoj su određene pokretne povjerene u službi ili uopće na radu a u vezi sa samim procesom rada ili sadržinom službe.

U praksi sudova u FBiH se ovo pitanje pojavilo kao sporno s obzirom da se u zakonskoj odredbi kao predmet radnje učinjenja navode novac, vrijednosni papiri i druge pokretne koje su učinitelju povjerene u službi ili uopće na radu u institucijama u Federaciji. Razlog za to su bila moguća tumačenja izraza „u institucijama u Federaciji“. Postavilo se, naime, pitanje da li to zakonsko obilježje, povezano sa nazivom krivičnog djela i njegovim mjestom u grupi krivičnih djela podmićivanja i krivičnih djela protiv službene i odgovorne funkcije, znači da ovo krivično djelo može učiniti samo osoba koja prisvoji novac, vrijednosne papire ili druge pokretne koje su joj povjerene u službi ili uopće na radu u državnim organima ili u drugim javnim institucijama u Federaciji. Takvo tumačenje značilo bi da je stupanjem na snagu sada važećeg KZ FBiH izvršena dekriminalizacija pronevjere učinjene u privatnom sektoru, u preduzećima odnosno privrednim društvima ili drugim pravnim osobama. Suočen s potrebom tumačenja pojma „institucije u Federaciji“ i, slijedom toga, određivanjem obima krivičnopravne zaštite koju osigurava krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH, Vrhovni sud FBiH je 2010. godine donio odluku u kojoj je zauzeo stav da se pojam „institucija“ iz zakonskog opisa navedenog krivičnog djela mora shvatiti kao svaki oblik pravno organiziranog rada te da su to svakako i privatna preduzeća. Kao osnov za zauzimanje takvog stava navedeno je to što se u zakonskom opisu krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH kao učinitelj djela ne određuje isključivo službena ili odgovorna osoba, da se u zakonskom opisu djela kao predmet djela ne određuje samo novac, vrijednosni papiri ili druge pokretne povjerene određenoj osobi u službi nego i novac, vrijednosni papiri ili druge pokretne povjerene određenoj osobi uopće na radu, da član 2. KZ FBiH, koji

⁹Bačić i Pavlović pronevjeru vežu „za određeni položaj u službi ili na radu u odnosu na navedene pokretne stvari, i to takav položaj, da određena osoba ima u obavljanju službe, u sklopu službom određenih ovlasti – određena prava, određeni stupanj samostalnosti u postupanju sa stvarima, da npr. njima raspolaže, da ih daje na uporabu ili korištenje, da s njima manipulira, rukuje, posluje i sl.“ (Bačić, F. i Pavlović, Š., „Kazneno pravo – Posebni dio“, Informator, Zagreb, 2001., str. 484. i 485.)

definira izraze koji se upotrebljavaju u tom zakonu, ne sadrži zakonsko određenje značenja pojma „institucija“, da zakonski opis krivičnog djela ne sadrži bliže označenje pojma „institucije“ u smislu ograničenja tog pojma samo na javne institucije ili samo na institucije vlasti, te da se u zakonskom opisu ovog krivičnog djela ne govori o institucijama Federacije nego o institucijama u Federaciji.¹⁰

Ako su ovi elementi zakonskog opisa krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH doveli u pitanje mogućnost primjene ovog zakonskog opisa na prisvajanja novca, vrijednosnih papira i drugih pokretnina povjerenih na radu u privrednim društvima i drugim pravnim osobama, određivanje radnje učinjenja ovog krivičnog djela kao prisvajanja novca, vrijednosnih papira i drugih pokretnina povjerenih određenoj osobi u službi ili uopće u radu otvara pitanje stvarnog dometa ovog krivičnog djela u suprotstavljanju korupciji u državnim organima i drugim javnim institucijama.

Naime, uobičajeno tumačenje prisvajanja kao radnje učinjenja ovog krivičnog djela podrazumijeva da je predmet radnje stvar koja se nalazi u detenciji (pritežanju, držanju) učinitelja¹¹ jer bi, u protivnom, radnja učinjenja podrazumijevala i oduzimanje te stvari iz tuđe detencije kako bi se moglo izvršiti njeno prisvajanje. Kada se tome pridoda značenje koje izraz „novac“ ima u KZ FBiH („Novac je kovano ili papirnato sredstvo plaćanja koje je na osnovu zakona u opticaju u BiH ili u stranoj državi.“¹²), nameće se pitanje da li predmet radnje učinjenja krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH, kada je u pitanju novac, može biti samo novac (papirnat i kovani)

¹⁰ Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 070-0-KŽK-07-000018 od 18.02.2010. godine. Apelacija osuđene osobe podnesena protiv ove presude, koja se, između ostalog, odnosila i na navodnu povredu člana 7. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Kažnjavanje samo na osnovu zakona), Odlukom o dopustivosti Ustavnog suda BiH, broj AP-1284/10 od 17.07.2013. godine odbačena je kao nedopuštena zbog toga što je očigledno (*prima facie*) nedopuštena.

¹¹ Bačić, F. i Pavlović, Š., „Kazneno pravo – Posebni dio“, Informator, Zagreb, 2001., str. 233. i 484. Babić, M., Filipović, Lj., Marković, I. i Rajić, Z., Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005., str. 1671.

Međutim, Bačić i Pavlović smatraju da počinitelj ovog krivičnog djela može biti i osoba kojoj stvari nisu neposredno povjerene na rukovanje i raspolaganje u službi, ako s obzirom na njegovu funkciju, u njegovu nadležnost spada i raspolaganje finansijskim sredstvima (str. 484.).

¹² Član 2. stav 30. KZ FBiH.

koji učinitelj ima u svom pritežanju upravo u tom obliku. Doista, to bi značajno sužavalo mogući obuhvat ovim krivičnim djelom raznih oblika prisvajanja novčanih iznosa na određenim računima čija je manipulacija povjerena određenoj osobi u službi ili uopće na radu u državnim organima ili javnim institucijama. Naime, u tim slučajevima te osobe nemaju predmet radnje učinjenja u svom pritežanju u vidu papirnatoj ili kovanog novca. Da bi došle u takvu situaciju, one najprije moraju preduzeti određene radnje (u okviru svojih ovlasti ili njihovim prekoračenjem) koje onda mogu predstavljati radnje učinjenja opšteg krivičnog djela iz ove glave krivičnih djela – krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. KZ FBiH.

KZ FBiH ne daje značenje izraza „vrijednosni papiri“ iako se taj pojam ne spominje samo u dispoziciji krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH nego i u nekim drugim odredbama ovog zakona (npr. u članu 256. koji propisuje krivično djelo Krivotvorenje vrijednosnih papira). Iz tog razloga, pri određivanju značenja tog pojma nemoguće je zaobići zakone koji se odnose na vrijednosne papire. Tako je u Zakonu o tržištu vrijednosnih papira¹³ propisano da izraz „vrijednosni papir“, u smislu tog zakona, podrazumijeva prenosivu ispravu u nematerijaliziranom obliku – elektronskom zapisu, emitiranu u seriji na osnovu koje se ostvaruju prava prema emitentu i vrši prenos prava, u skladu sa zakonom i odlukom o emisiji.¹⁴ Prema tom zakonu, dugoročni vrijednosni papiri su dionice i obveznice a kratkoročni vrijednosni papiri su varanti, blagajnički i komercijalni zapisi, trezorski zapisi i certifikati o depozitu. Stupanjem na snagu tog zakona prestao je da važi Zakon o vrijednosnim papirima¹⁵ kojim je bilo propisano da je vrijednosni papir u smislu tog zakona isprava ili elektronički zapis koji sadrži prava koja se bez istih ne mogu ni ostvarivati ni prenositi i to: dionice, obveznice, certifikati (izdati na rok duži od godinu dana), ostali vrijednosni papiri dugoročnog karaktera, ugovor o investiranju na temelju kojeg se mogu od trećih lica pribavljati sredstva, druga prenosiva isprava o investiranju, drugo pravo utvrđeno kao vrijednosni papir propisima Komisije za vrijednosne papire u FBiH. Dakle, za razliku od ranije važećeg Zakona o vrijednosnim papirima, prema kojem je vrijednosni papir mogao biti u vidu isprave ili elektroničkog zapisa, sada važeći Zakon o tržištu vrijednosnih papira izričito navodi da je vrijednosni papir prenosiva isprava u nematerijaliziranom obliku – elektronskom zapisu. Slijedom toga, vrijednosni

¹³ „Službene novine FBiH“ broj 85/08 i 109/12

¹⁴ Član 2. tačka a) Zakona o tržištu vrijednosnih papira

¹⁵ „Službene novine FBiH“ broj 39/98 i 36/99.

papiri, povjereni nekome u službi ili uopće na radu, kao predmet radnje učinjenja krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH, mogu biti samo u „elektroničkoj državini“ te osobe.

I neke druge pokretnine, čiji pojam se ne ograničava na „one stvari koje mogu mijenjati svoj položaj u prostoru a da se pritom ne uništi njihova bit i dosadašnja unutarnja struktura“,¹⁶ kao što su „svaka proizvedena ili skupljena energija za davanje svjetlosti, topline ili kretanja, te telefonski i drugi impulsi“¹⁷, ne nalaze se doslovno u fizičkoj državini osobe kojoj su povjerene.

Savremena zakonska određenja vrijednosnih papira i pokretnina zahtijevaju, dakle, preispitivanje shvatanja pojma pritežanja ili detencije stvari koje su nekome povjerene u službi ili uopće na radu. Slijedom zakonskog određenja pojmova „vrijednosni papir“ i „pokretnina“ očito je da se držateljem ima smatrati i onaj kome je povjereno upotrebljavanje tih pokretnina odnosno, u okvirima njegovog radnopravnog ovlaštenja, i upravljanje tim pokretninama pa i kada ih on, zbog zakonskog određenja pojma, nema u svojoj fizičkoj detenciji. Ali, dok u odnosu na vrijednosne papire i druge pokretnine takvo shvatanje ima uporište u zakonskom određenju tih pojmova, to se ne može reći za novac kao predmet radnje učinjenja krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH. Naime, KZ FBiH, kako je rečeno, izričito određuje da se novcem u smislu tog zakona pa, prema tome i predmetom radnje učinjenja ovog krivičnog djela, može smatrati samo kovano ili papirnato sredstvo plaćanja koje je, na osnovu zakona, u opticaju u BiH ili u stranoj državi. Stoga se postavlja pitanje da li se mogu smatrati novcem, u smislu KZ FBiH, novčani iznosi koji se nalaze na nekom računu i u odnosu na koja neka osoba ima određeno pravo.

Subjektivni elemenat krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. KZ FBiH je cilj pribavljanja sebi ili drugome protivpravne imovinske koristi. Postojanje tog cilja kao posebnog elementa krivičnog djela ukazuje da se ono može izvršiti samo sa direktnim umišljajem. On obuhvata svijest učinitelja da vrši prisvajanje novca, vrijednosnih papira ili drugih pokretnina koji su mu povjereni u službi ili uopšte na radu u institucijama u Federaciji i htijenje te radnje. Budući da se radnja učinjenja preduzima sa takvim ciljem, za

¹⁶ Bačić, F. i Pavlović, Š., „Kazneno pravo – Posebni dio“, Informator, Zagreb, 2001., str. 212.

¹⁷ Prema članu 2. stav 32. KZ FBiH, pokretnina je i svaka proizvedena ili skupljena energija za davanje svjetlosti, topline ili kretanja, te telefonski i drugi impulsi.

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

postojanje svršenog oblika krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. KZ FBiH nije neophodno da je protivpravna imovinska korist zaista i pribavljena. Ukoliko je ona i pribavljena, od njene visine zavisiće da li se radi o osnovnom ili jednom od dva kvalificirana oblika ovog krivičnog djela, koji su propisani u stavu 2. i 3. člana 384. KZ FBiH.

III. Zakonska obilježja kvalificiranih oblika krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 2. i 3. KZ FBiH

Kvalificirani oblik krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 2. KZ FBiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1. tog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi 10.000 KM a onaj iz stava 3. ovog člana ako pribavljena imovinska korist prelazi iznos od 50.000 KM.

I, kako su u praksi relativno rijetki slučajevi učinjenja ovog krivičnog djela preduzimanjem samo jedne radnje prisvajanja povjerenog novca, vrijednosnih papira ili drugih pokretnina nego preovladavaju slučajevi višekratnog prisvajanja u određenom vremenskom periodu, pitanje utvrđenja postojanja određenog kvalificiranog oblika krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 2. ili 3. KZ FBiH, postaje vrlo interesantno pravno pitanje.

Naime, i KZ FBiH kao i ostali domaći krivični zakoni, poznaje institut produženog krivičnog djela. KZ FBiH određuje da je produženo krivično djelo učinjeno kad je učinitelj s namjerom učinio više istih ili istovrsnih krivičnih djela koja, s obzirom na način učinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju čine jedinstvenu cjelinu¹⁸. Kad se radi o produženom krivičnom djelu istih zakonskih obilježja, sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisano za to krivično djelo a ako se radi o istovrsnim krivičnim djelima sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisana za najteže od tih djela.¹⁹ Primijenjeno na predmetno krivično djelo, produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH bi postojalo u slučajevima kada učinitelj preduzme više krivičnopravnih radnji prisvajanja novca, vrijednosnih papira ili drugih pokretnina koje su mu povjerene u službi ili uopće na radu u instituciji u Federaciji, s ciljem da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, vršeći ih na bitno istovjetan način, u određenom vremenskom kontinuitetu i korištenjem iste prilike tj.

¹⁸ Član 55. stav 2. KZ FBiH.

¹⁹ Član 55. stav 3. KZ FBiH.

određene službe ili uopće rada u „institucijama u Federaciji“. To bi istovremeno značilo da se i pravna kvalifikacija djela vrši prema najvišem iznosu imovinske koristi pribavljene pojedinom radnjom prisvajanja.

Još prije donošenja sada važećeg KZ FBiH, Vrhovni sud FBiH zauzeo je stav da, u slučaju postojanja produženog krivičnog djela, nije dopušteno zbrajanje vrijednosti prisvojenih stvari ili pribavljene imovinske koristi iz više krivičnopravnih radnji, niti tako zbrojeni ukupni iznos može poslužiti za novu, težu pravnu kvalifikaciju produženog krivičnog djela.²⁰ U odluci u kojoj je ovaj stav iznesen navedeno je da se razlozi za ovakvo pravno stajalište nalaze u činjenici da više krivičnih djela blaže pravne kvalifikacije ne mogu ni po kojoj pravnoj konstrukciji prerasti u težu pravnu kvalifikaciju, osim u slučajevima predviđenim zakonom, te, uz to, da, po načelu zakonitosti, pravna konstrukcija produženog krivičnog djela ne može se činiti na štetu optuženog.

Međutim, Vrhovni sud FBiH je donio i odluku koja se odnosi na tzv. sukcesivno prisvajanje novca i u njoj iznio stav da, ako činjenični opis djela iz podnesene optužbe, sadrži činjenice i okolnosti prema kojima je osumnjičeni, obavljajući određene poslove, u određenom periodu, sukcesivno prisvajao novac od naplaćenih premija osiguranja i time ostvario zajedničku štetnu posljedicu u vidu pribavljanja imovinske koristi u iznosu koji prelazi 50.000,00 KM, onda se tako opisana djelatnost ne može pravno ocijeniti kao produženo krivično djelo, već samo kao jedno krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH.²¹ Međutim, ovo rješenje je donijeto u postupku rješavanja sukoba nadležnosti između općinskog i kantonalnog suda, nakon što se sudija za prethodno saslušanje kantonalnog suda oglasio stvarno nenadležnim i predmet dostavio općinskom sudu kao stvarno nadležnom i Vrhovni sud FBiH je u rješenju naveo da je sudija za prethodno saslušanje kantonalnog suda pogriješio kada je zanemario činjenični opis djela u optužnici i u njemu navedenu ostvarenu zajedničku štetnu posljedicu, te, kada je, prilikom pravne ocjene djela, izvan njegovih okvira, pošao od nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke u kojem je prikazano 408 slučajeva izdatih polica osiguranja na određene iznose koje je

²⁰ Stav zauzet u odluci Vrhovnog suda FBiH, broj Kž-245/96 od 16.11.1996. godine, objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 1 iz 1997. godine.

²¹ Stav zauzet u rješenju Vrhovnog suda FBiH, broj 070-0-Kž-07-000044 od 11.09.2007. godine, objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 2 iz 2007. godine.

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

naplatio osumnjičeni a za koje nije polagao novac i, na temelju toga, zaključio da se radi o konstrukciji produženog krivičnog djela kod kojeg se ne može vršiti sabiranje pojedinačnih novčanih iznosa prisvojenog novca.

Ukoliko se ovakva potpuna vezanost za činjenični opis djela u optužnici pri ocjeni pravne kvalifikacije djela i može pripisati sudiji za prethodno saslušanje prilikom ocjene stvarne nadležnosti suda, za sudiju odnosno vijeće koje donosi presudu, nakon provedenog dokaznog postupka, ona ne postoji jer to ne zahtijeva ni odredba člana 295. ZKP FBiH, koja se odnosi na vezanost presude za optužbu.

Stoga se, naravno, postavlja pitanje kriterija razgraničenja produženog krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 2. ili 3. KZ FBiH odnosno više istovrsnih krivičnih djela koja, u smislu člana 55. stav 2. KZ FBiH, čine jedinstvenu cjelinu i krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 2. ili 3. KZ FBiH učinjenog „sukcesivnim prisvajanjem novca“ rezultiranog „zajedničkom štetnom posljedicom“.

Istraživanje sudske prakse u vezi sa ovim pitanjem kao i pitanjem predmeta prisvajanja s obzirom na zakonsko određenje pojmova kojima su u zakonskoj dispoziciji krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. KZ FBiH određeni predmeti radnje učinjenja ovog krivičnog djela se stoga ukazalo neophodnim kako bi se pokušao utvrditi stav sudske prakse o tim spornim pitanjima tumačenja pojedinih odredaba materijalnog prava, stvarni domet ovog krivičnog djela u suprotstavljanju korupciji i adekvatnost pojedinih postojećih zakonskih rješenja.

IV. Rezultati istraživanja predmeta Vrhovnog suda FBiH koji se odnose na krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH

Radi sticanja uvida na koji način je u sudskoj praksi odgovoreno na sporna pitanja u tumačenju pojedinih zakonskih obilježja krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH i primjene instituta produženog krivičnog djela, o kojima je prethodno bilo riječi, izvršena je analiza predmeta u kojima je Vrhovni sud FBiH, u periodu od 01.01.2018. do 01.04.2021. godine, donio odluke povodom žalbi izjavljenih protiv prvostepenih presuda koje su se odnosile na ovo krivično djelo.

U navedenom periodu Vrhovni sud FBiH je donio takve odluke u 14 predmeta.

U devet od 14 analiziranih predmeta, krivični postupak za krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH je pravosnažno okonačan donošenjem odluka Vrhovnog suda FBiH povodom žalbi izjavljenih protiv prvostepenih presuda kojima je prvostepena presuda potvrđena ili preinačena. U šest od tih devet predmeta, odluke Vrhovnog suda FBiH kojim su pravosnažno okončani odnosni krivični postupci donijete su prilikom odlučivanja o žalbama izjavljenim protiv prve prvostepene presude a u tri predmeta nakon što je Vrhovni sud FBiH odlučivao o žalbama izjavljenim protiv prvostepene presude donesene nakon ponovljenog suđenja zbog ukidanja prve prvostepene presude.

Podaci dobiveni istraživanjem potvrdili su prethodno izneseno mišljenje da se krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH prvenstveno koristi za krivičnopravno suprotstavljanje korupciji u privatnom sektoru. Samo četiri od 14 analiziranih predmeta odnose se na optužbe za pronevjeru u javnom sektoru (javna preduzeća, obrazovna ustanova, preduzeće u pretežnom državnom vlasništvu).

Kada je riječ o predmetu radnje prisvajanja, može se reći da se u svih 14 predmeta smatra da je to novac pa i u onim predmetima u kojima se novac, u značenju koje mu je dato u članu 2. stav 30. KZ FBiH, nije nalazio u pritežanju učinitelja. Naime, u tri predmeta, prema činjeničnom opisu djela u izrekama prvostepenih presuda, radnja učinjenja se sastojala u vršenju transakcija kojima su novčani iznosi prenošeni sa jednih na druge račune. Obrazloženja prvostepenih presuda u ovim predmetima ne sadrže poseban osvrt na ovu okolnost. U dva od ova tri predmeta, krivični postupak je pravomoćno okončan. U jednom predmetu, u kojem je prvostepenom presudom optužena bila oslobođena od optužbe zbog nedostatka dokaza, u presudi kojom je odbijena kao neosnovana žalba tužitelja i prvostepena presuda potvrđena, Vrhovni sud FBiH se nije bavio tim pitanjem jer su se žalbom tužitelja osporavali činjenični zaključci prvostepenog suda, a u drugom predmetu žalba je bila izjavljena samo zbog odluke o kazni.

Istraživanje je pokazalo i različitu praksu (u mnogome uvjetovanu pristupom tužiteljstva i ograničenjima koje sudovima postavlja odredba o vezanosti

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

presude za optužbu²²) pri opisu radnji učinjenja u izreci presude i pravnom kvalificiranju tih radnji.

Naime, samo u jednom od 14 analiziranih predmeta radnja učinjenja se sastojala u jednokratnoj radnji optužene osobe kojom je izvršeno prisvajanje novca povjerenog na radu u iznosu preko 50.000,00 KM.

U svim ostalim predmetima (13) radilo se o višekratnim radnjama prisvajanja preduzetim u određenom vremenskom periodu (vrlo često u periodu koji je obuhvatao više godina). U šest od 13 predmeta u kojima se radilo o višekratnim radnjama prisvajanja, te pojedinačne radnje su u činjeničnom opisu bile više ili manje konkretizirane (vremenom njihovog preduzimanja, iznosom pribavljene imovinske koristi pojedinačnim radnjama prisvajanja, podacima o tome po kojem osnovu je optužena osoba došla u pritežanje novca kojeg je prisvojila) i činjenični opis je sadržavao ukupan iznos pribavljene imovinske koristi. U sedam predmeta, iako su činjenični opisi sadržavali navod o tome da su radnje preduzimane u određenom vremenskom periodu i, više ili manje izričit navod da se radilo o višekratnom preduzimanju radnji prisvajanja, ti opisi nisu sadržavali naznaku pojedinačnih radnji prisvajanja. Činjenični opisi djela u izrekama presuda u tim predmetima sadržavali su navode o vremenu i mjestu učinjenja djela, radu odnosno službi koju je optužena osoba obavljala, u većini slučajeva (dakle, ne i uvijek) konstataciju da joj je novac bio povjeren u službi ili na radu u određenom pravnom subjektu i da ga je ona prisvojila (ali, ne uvijek jer se u određenom broju slučajeva navodi da ga je optužena osoba zadržala za sebe) te ukupan iznos pribavljene imovinske koristi (ali, ne uvijek jer se u određenim slučajevima u činjeničnom opisu navodio, umjesto toga, ukupan iznos štete koji je nastupio za oštećenog). U žalbama stranaka i branitelja u analiziranim predmetima ovakvi činjenični opisi djela nisu problematizirani.

Posebnu pažnju zaslužuje način na koji su pravno kvalificirana djela optuženih osoba koja su se sastojala od njihovih višestrukih radnji prisvajanja vršenih u određenom vremenskom periodu. U devet od 13 takvih predmeta (od kojih je u tri predmeta donijeta presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbe), djelo za koje se optuženi teretio bilo je pravno kvalificirano kao krivično djelo Pronevjere u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH. U šest od tih devet predmeta, u činjeničnom opisu djela (koji je u tri takva predmeta

²² Član 295. ZKP FBiH.

sadržavao i naznaku da se radilo o „sukcesivnom“ prisvajanju) nisu navedeni pojedinačni iznosi imovinske koristi pribavljeni pojedinim radnjama preduzetim u periodu obuhvaćenom optužnicom. U preostala tri predmeta u kojima je djelo optuženog kvalificirano kao krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, u činjeničnom opisu djela bili su navedeni pojedinačni iznosi imovinske koristi pribavljeni pojedinačnim radnjama unutar određenog vremenskog perioda. Ni u jednom od ta tri predmeta, nijedan pojedinačni iznos protivpravno pribavljene imovinske koristi nije prelazio iznos od 50.000,00 KM.

Kada je riječ o šest predmeta u kojima je prvostepeni sud, oglašavajući optuženog krivim, djelo optuženog kvalificirao kao krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, u pet predmeta se ta pravna kvalifikacija obrazlagala visinom ukupno pribavljene imovinske koristi bez osvrta na činjenicu da se radilo o višekratnim radnjama prisvajanja.

U dva od tih pet predmeta je, uz taj argument, kao razlog za takvu pravnu kvalifikaciju izneseno i to što je u činjeničnom opisu djela u optužnici bilo navedeno da je optužena osoba sukcesivno prisvajala novac povjeren na radu. U jednom od tih predmeta prvostepeni sud se i pozvao na ranije pomenutu odluku Vrhovnog suda FBiH, donesenu povodom odluke sudije za prethodno saslušanje kantonalnog suda kojom se oglasio stvarno nenadležnim za postupanje u konkretnom predmetu iako je djelo iz optužnice bilo pravno kvalificirano kao krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. KZ FBiH. Podsjećamo, Vrhovni sud FBiH je u toj odluci iznio stav da je, ako činjenični opis djela u optužnici sadrži, između ostalih, navod da je osumnjičeni sukcesivno prisvajao novac koji mu je povjeren na radu i time ostvario zajedničku štetnu posljedicu u vidu pribavljanja imovinske koristi u iznosu od preko 50.000,00 KM, čime je, prema optužnici učinio jedno krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, sudija za prethodno saslušanje, kada je u postupku odlučivanja o optužnici cijenio stvarnu nadležnost suda, pogriješio kada je izašao izvan okvira činjeničnog opisa djela u optužnici i pošao od podataka iz nalaza i mišljenja vještaka i na temelju toga zaključio da se radi o konstrukciji produženog krivičnog djela kod kojeg se ne može vršiti sabiranje pojedinačnih iznosa prisvojenog novca. U prvostepenoj presudi, u kojoj se kantonalni sud pozvao na ovu odluku Vrhovnog suda FBiH, nije razmatrano da li ograničenje koje u navedenom smislu vrijedi za sudiju za prethodno saslušanje kada ispituje stvarnu nadležnost suda vrijedi i za sudeće vijeće kada donosi presudu.

U jednom od šest predmeta u kojima je prvostepenom presudom optuženi oglašen krivim za krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, prvostepena presuda pak uopšte nije sadržavala razloge o pravnoj kvalifikaciji djela.

U preostala četiri predmeta u kojima je činjenični opis djela iz izreke presuda se odnosio na višekratne radnje prisvajanja novca preduzete u određenom vremenskom periodu, radnje optužene osobe su u prvostepenoj presudi bile kvalificirane kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH i to u tri predmeta kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZ FBiH a u jednom kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. u vezi sa članom 55. KZ FBiH. U tri od ova četiri predmeta u činjeničnim opisima djela u izrekama presuda navedeni su pojedinačni iznosi imovinske koristi pribavljeni pojedinim radnjama prisvajanja i nijedan od njih nije prelazio iznos od 50.000,00 KM. Uprkos tome, samo je u jednom od tih predmeta prvostepeni sud djelo optuženog kvalificirao kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. u vezi sa članom 55. KZ FBiH, obrazlažući to upravo činjenicom da nijednom pojedinačnom radnjom prisvajanja novca nije pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000,00 KM. U ostala dva predmeta, u kojima su u činjeničnom opisu bili naznačeni pojedinačni iznosi pribavljene imovinske koristi od kojih nijedan nije prelazio iznos od 50.000,00 KM, sud je ipak djelo optuženog kvalificirao kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZ FBiH ne navodeći u obrazloženju presude razloge za takvu pravnu kvalifikaciju djela. U predmetu u kojemu u činjeničnom opisu djela u izreci presude nisu bili navedeni pojedinačni iznosi protivpravne imovinske koristi pribavljene pojedinim radnjama prisvajanja preduzetim u određenom vremenskom periodu, a koje djelo je takođe u izreci presude kvalificirano kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZ FBiH, u obrazloženju presude se ni ne navodi da se radilo o produženom krivičnom djelu.

I na kraju, nijedna od drugostepenih odluka koje je Vrhovni sud FBiH donio u ovim predmetima u posmatranom periodu nije se bavila pitanjem pravne kvalifikacije djela. Razlog je ili taj da je odlukom Vrhovnog suda FBiH prvostepena presuda bila ukinuta zbog bitnih povreda odredaba krivičnog

postupka ili pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ili da žalbama to pitanje nije bilo osporavano.

Posebno je interesantno da u jedinom predmetu u kojem je sud radnje optuženog iz optužnice pravno kvalificirao kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. u vezi sa članom 55. KZ FBiH s navedenim obrazloženjem, nije bilo žalbe tužitelja zbog žalbenog osnova povreda krivičnog zakona iako prvostepeni sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju djela iz optužnice tj. stav tužitelja da se radi o produženom krivičnom djelu Pronevjera u službi iz člana 384. stav 2. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZ FBiH.

V. Zaključak

Izvršena analiza odredbe člana 384. stav 1. KZ BiH kojom je propisan osnovni oblik krivičnog djela Pronevjera u službi i sudske prakse u odnosu na ovo krivično djelo dovodi u pitanje adekvatnost onog dijela ove odredbe kojim je određen predmet prisvajanja. Vrlo usko određen predmet radnje učinjenja u zakonskoj dispoziciji (prije svega, u dijelu koji se odnosi na „novac“ kao predmet prisvajanja) u praksi rezultira njegovim širokim tumačenjem za koje je upitno je li u skladu sa određenjem tog pojma u samom KZ FBiH. Iz tog razloga bi, radi izbjegavanja širokog tumačenja pojedinih zakonskih obilježja ovog krivičnog djela i dovođenja u pitanje načela zakonitosti u krivičnom pravu odnosno određenosti krivičnog djela u zakonu, bilo nužno razmotriti potrebu izmjene postojeće zakonske odredbe upravo u dijelu kojim je određen predmet prisvajanja. Uostalom, Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije govori o obavezi država članica da utvrde kao krivično djelo, kada se počini namjerno, pronevjeru od strane javnog funkcionera bilo koje imovine, javnih ili privatnih sredstava ili vrijednosnih papira ili bilo koje druge vrijedne stvari povjerene javnom funkcioneru na osnovu njegovog položaja²³ ili da razmotre mogućnost inkriminiranja pronevjere u obavljanju privrednih, finansijskih ili komercijalnih djelatnosti, od strane osobe koja rukovodi ili radi u bilo kojem svojstvu za neki entitet u privatnom sektoru a koja joj je povjerena na osnovu njenog položaja²⁴. Za svrhe te Konvencije „imovina“ označava „dobro svih vrsta, bilo materijalna ili nematerijalna, pokretna ili

²³ Član 17. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije.

²⁴ Ibidem, član 22.

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

nepokretna, fizička ili nefizička, te pravne dokumente ili instrumente kojima se dokazuju tapija ili interes u takva dobra“.²⁵

Oklijevanje da se izvrši izmjena zakonske odredbe u pogledu predmeta radnje učinjenja ovog krivičnog djela samo produbljuje probleme koje praktično može izazvati široko tumačenje u sudskoj praksi odnosno dijela odredbe odnosno prolongira mogućnost šireg obuhvata krivičnim djelom Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH koruptivnih radnji i u javnom i u privatnom sektoru koje po svojoj prirodi predstavljaju pronevjeru povjerene imovine.

Drugo sporno pitanje koje je utvrđeno već pri analizi zakonskih odredbi koje se odnose na kvalificirane oblike krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 2. i 3. KZ FBiH a koje je analiza sudske prakse dodatno potencirala je pitanje načina pravnog kvalificiranja djela učinitelja koji se sastoji u višekratno preduzetim radnjama prisvajanja novca povjerenog u službi ili uopće na radu u institucijama u Federaciji, u određenom vremenskom periodu.

Iz analiziranih predmeta proizilazi da je praksa kantonalnih sudova u FBiH u tom pogledu prilično nekonzistentna. U određenim slučajevima takvo djelo optuženog je kvalificirano kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 55. KZ FBiH i kada nijednom pojedinačnom radnjom prisvajanja nije pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 50.000,00 KM. U jednom slučaju, prvostepeni sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju djela iz optužnice i, upravo zbog toga što nijednom pojedinačnom radnjom prisvajanja nije pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000,00 KM, djelo optuženog je pravno kvalificirao kao produženo krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. u vezi sa članom 55. KZ FBiH. U najvećem broju ovakvih slučajeva djelo optuženog je pravno kvalificirano kao jedno krivično djelo Pronevjera u službi iz člana 384. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH.

Dodatni problem je što obrazloženja prvostepenih presuda, u pravilu, ne sadrže razloge kojima se sud rukovodio pri rješavanju konkretnog pravnog pitanja – pravne kvalifikacije djela optuženog u slučaju kada se ono sastoji iz više krivičnopravnih radnji prisvajanja novca povjerenog u službi ili uopće na radu u institucijama u Federaciji. Ako i postoji neko skromno obrazloženje pravne kvalifikacije ono se svodi na ukupan iznos pribavljene imovinske koristi ili na

²⁵ Ibidem, član 2. tačka d).

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

tvrdnju da se radi o „sukcesivnom prisvajanju“ i pozivanju na pomenutu odluku Vrhovnog suda FBiH, donesenu u postupku rješavanja sukoba nadležnosti u toku odlučivanja sudije za prethodno saslušanje o optužnici. Takođe, ni u jednom od analiziranih predmeta, Vrhovni sud FBiH se nije izjašnjavao o ovom pravnom pitanju.

Nedosljednost sudske prakse u rješavanju ovog pitanja, nameće potrebu razmatranja načina na koji se ona može otkloniti i tako doprinijeti pravnoj sigurnosti. Nesumnjivo, načini na koje se u sudskoj praksi vrši pravno kvalificiranje višekratnog odnosno ponovljenog prisvajanja novca povjerenog u službi ili uopće na radu u institucijama Federacije, u određenom vremenskom periodu, prije svega pokreće pitanje adekvatnosti postojeće zakonske odredbe o produženom krivičnom djelu odnosno onog njenog dijela kojim je određeno da kad se radi o produženom krivičnom djelu istih zakonskih obilježja, sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisana za to krivično djelo, a ako se radi o istovrsnim krivičnim djelima sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisana za najteže od tih djela.²⁶ Potrebno je, naime, što hitnije razmotriti uvođenje u zakonsku odredbu o produženom krivičnom djelu i odredbe koja propisuje da se pravna kvalifikacija produženog krivičnog djela, kada se posljedica sastoji u pribavljanju određene imovinske koristi, određuje uzimanjem u obzir zbira vrijednosti imovinske koristi pribavljene svim krivičnopravnim radnjama koje ulaze u konstrukciju produženog krivičnog djela.²⁷

I na kraju, ova kratka analiza odnosne zakonske odredbe i sudske prakse u pogledu krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH, kao i odredbe o produženom krivičnom djelu i njenoj primjeni u sudskoj praksi, govori u prilog neophodnosti hitne revizije ne samo ovih odredaba nego KZ FBiH u cjelini kako bi se on učinio efikasnijim sredstvom suprotstavljanja ne samo korupciji nego i drugim oblicima protivpravnog djelovanja.

Lista analiziranih predmeta:

03 0 K 000143 17 Kž 2

06 0 K 007855 16 Kž

²⁶ Član 55. stav 3. KZ FBiH.

²⁷ Član 57. stav 4. Krivičnog zakonika Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 64/2017, 104/2018 i 15/2021) propisuje da, ako posljedice ostvarene djelima iz stava 1. tog člana, u svojoj ukupnosti, predstavljaju posledicu težeg krivičnog djela, produženo krivično djelo će se kvalifikovati kao to krivično djelo.

Ljiljana FILIPOVIĆ

KRIVIČNO DJELO PRONEVJERA U SLUŽBI U PRAKSI SUDOVA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE (375-393)

06 0 K 009022 17 Kž
09 0 K 026091 17 Kž
06 0 K 008494 16 Kž
09 0 K 022130 16 Kž
06 0 K 008875 17 Kž
02 0 K 000745 16 Kž
06 0 K 008916 20 Kž 2
06 0 K 014239 20 Kž
09 0 K 023150 19 Kž 2
09 0 K 015520 19 Kž 2
01 0 K 009943 20 Kž 2
03 0 K 014090 20 Kž 3

Dr.sc. Ljiljana Filipović, Judge of the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina

Summary: The paper addresses the criminal offense of Embezzlement in Office under Article 384 of the Criminal Code of the Federation of Bosnia and Herzegovina. The paper will first provide a brief analysis of the legal provisions providing for both the basic and the qualified forms of the referenced criminal offense. It particularly points to certain legal elements of the referenced criminal offense relating to the legal provisions concerning the meaning of the terms used in the Criminal Code of the Federation of Bosnia and Herzegovina. In addition, the paper pays attention to the legal provision concerning both the continued criminal offense and the categorization of qualified forms of the referenced criminal offense. The paper further presents the results of the case law analysis of the said criminal offense, with a particular reference to the manner in which the case law addresses the foregoing substantial legal matters. In conclusion, the paper points to the inadequacy of the existing legal provisions relating to the criminal offense of Embezzlement in Office and the instrument of continued criminal offense, whereby the said inadequacy affects both the case law and a possible direction of referenced legal provisions amendment.

Key words: embezzlement in office, basic and qualified forms of the criminal offense, subject of appropriation, legal qualification of the offense, continued criminal offense.